

'Hier is geen progressieve politiek te voeren met mensen die in hun hart niet anders zijn en op grond van de traditie niet anders kunnen denken dan koloniaal. Dat is voor mij de grote hoofdzaak. Geen enkel schema is met succes door te voeren met verlichte kolonials. Men zal moeten beginnen met de Republiek volledig in het leven te laten en ook Oost- en West-Java er niet principieel af te hakken . . . maar deze gebieden als autonome provincies van de Republiek te organiseren'¹ –

dát van de man die tien dagen eerder, in zijn z.g. tweede telegram van 17 juli, het kabinet-Beel had geadviseerd, de Republiek te 'vernietigen'!

★

In Nederland werd tegen het inzetten van de Eerste Politie Actie maar weinig geprotesteerd. De EVC riep het NVV tot gezamenlijke actie op; dat werd geweigerd – enkele door de EVC uitgelokte stakingen, zo in Amsterdam en Rotterdam, verliepen spoedig. Voorzover zij van zich lieten horen, keurden voorts de kerken de actie goed, alleen uit de zending kwam er een protest.

In politiek opzicht was natuurlijk van primair belang hoe de Partij van de Arbeid zou reageren.²

Voorziende dat het bericht dat de Nederlandse troepen tot de aanval waren overgegaan, in de partij een aanzienlijke deining kon wekken, had het partijbestuur op zondag 20 juli (Vorrink en Drees wisten dat de aanval hoogstwaarschijnlijk al op maandag zou worden ingezet) de partijraad bijeengeroepen. Het was aan een ieder duidelijk dat oorlogshandelingen op grote schaal dreigden. Joekes betoogde dat geweld toelaatbaar was. Een opponent, Sal Tas, wees op de talrijke concessies welke de Republiek had gedaan. De Indonesiër L. N. Palar, lid van de Tweede Kamerfractie, zei dat hij de partij en de fractie zou verlaten als het tot wapengeweld kwam. Jacques de Kadt³, riep de partijraad op, het aan de PvdA-ministers

¹ A.v., p. 799. ² Het hiervolgende is hoofdzakelijk gebaseerd op H. A. Poeze's bijdrage: 'De Indonesische kwestie 1945–1950. Sociaal-democraten in de klem', in de in '82 verschenen bundel *Nederland, links en de koude oorlog*. ³ De Kadt was in Indië door de Japanners geïnterneerd geweest. Na de oprichting van de Republiek had hij samen met enkele geestverwanten al een brief aan het bestuur van de SDAP geschreven, waarin om begrip voor die Republiek was gevraagd. Nadien had het gouvernement dat hem, volstrekt onkundig van wat hij in de jaren '30 had gepubliceerd, van